

Poděkování:

Článek vznikl pod záštitou grantu P406/12/0655 Grantové agentury České republiky. Autoři děkují prof. N. N. Kazanskému za doplnění některých nových bibliografických údajů.

Václav Blažek
<blazek@phil.muni.cz>

Eva Štěpánková
<stepankovae@centrum.cz>

Xavier Tremblay **(26.6. 1971 – 15.11. 2011)**

Pro časopis *Lingvistica Brunensia* piší nekrology od roku 2000. O rok dříve zemřeli Igor Mi-
xajlovič Ďjakonov (1915–1999) z Petrohradu a Karl Heinz Menges (1908–1999) z Vídně. Titáni
ve svých oborech a nesmírně laskaví lidé, kteří neváhali nezištně pomoci začátečníkovi. Poznal
jsem je už v 80. letech a přes jejich pokročilejší věk mi vůbec nepřišlo na mysl, že jednou opustí
tento svět. Každý se svými obdivuhodně rozsáhlými znalostmi z několika oborů vyrovnal týmu
špičkových specialistů vyškolených v jednotlivých disciplínách. Přesahovali je schopností vidět
v širší perspektivě a vstřícností novým myšlenkám. Jejich odchod v úctyhodném věku poté, co
po sobě zanechali rozsáhlé a inspirující dílo a stovky žáků, je sice smutnou, ale přirozenou součástí
života. Vše, co jsem s úctou napsal o těchto dvou charismatických orientalistech, platí i o Xavieru
Tremblayovi, s jedinou výjimkou: opustil tento svět v pouhých 40 letech! Dovolím si proto vylíčit
jeho životní a vědeckou dráhu podrobněji.

Xavier Tremblay se narodil 26.6. 1971 v Lille ve Francii. Oba jeho rodiče byli lékaři medicíny.
V letech 1981–1988 studoval katolické gymnázium v Marcq-en-Baroeul (Francie; department Nord).
Za pozornost stojí, že zde maturoval z matematiky, fyziky a latiny (s vyznamenáním). V dalších dvou
letech pokračoval na státním gymnáziu Henryho IV. v Paříži, odkud roku 1990 postoupil na École
Normale Supérieure „Ulm-Sèvres“ (Paříž), kde se zaměřil na klasickou filologii. Jako studentský
zaměstnanec zde působil do roku 1996. Mezitím studoval paralelně klasickou filologii (1990–1992)
též na Univerzitě Paříž IV- Sorboně, kterou ukončil s titulem Magister Artium na základě práce
L'utilisation du degré long dans le verbe en indo-européen. V letech 1993–1994 studoval na École
pratique des Hautes Études (É.P.H.É.), kde získal 'diplom pokročilých studií' za diplomovou práci
Sur la Flexion nominale athématique dans les langues iraniennes orientales moyennes et modernes,
a na École des Hautes Études en Sciences Sociales (É.H.É.S.S.) v Paříži. Roky 1994–1995 strávil
na univerzitě ve Vídni, kde se věnoval indoeuropeistice a klasické filologii. K doktorskému studiu
se vrací do Paříže, kde v letech 1995–1999 působí na École pratique des Hautes Études (É.P.H.É.).
S vyznamenáním (*summa cum laude*) zde obhájí disertaci *Études sur les noms suffixaux athéma-
tiques de l'Avesta* a získává doktorát ze srovnávací indoevropské gramatiky. V roce 2003 mu byl
udělen doktorát z filozofie a literatury na univerzitě v Lutychu v Belgii. V roce 2004 se habilitoval
venia legendi v oboru historická srovnávací jazykověda / indoeuropeistika na univerzitě v Kolíně
nad Rýnem na podkladě spisu *Āryas, Aryens et Iraniens en Asie Centrale* (Paris, 2005). V roce 2009
zde byl jmenován mimořádným profesorem srovnávací indoevropské jazykovědy.

Xavier Tremblay věnoval mimořádné úsilí svému lingvistickému vzdělání. Neváhal se proto
stěhovat mezi pařížskými univerzitami a Vídni. Přehled jeho učitelů představuje výčet špičkových
specialistů nejen v indoevropéistických disciplínách a nejen původem z Evropy:

– indoevropská gramatika (M. Lejeune, F. Bader, É.P.H.É.; J. Schindler, H. Eichner, U. Wien);

- staroslověnština (Ch. de Lamberterie, É.P.H.É);
- arménština (Ch. de Lamberterie, ENS & É.P.H.É; arcibiskup M. Krikorian, U. Wien);
- íránské jazyky: avestský (J. Kellens, U. Lüttich, později Collège de France, Paris; P. Lecoq, É.P.H.É; J. Schindler a M. Janda, U. Wien); východní střeđoíránské: baktrijský, chotansacký, chwarezmijský, sogdijský (Frantz Grenet, ENS); nové východoíránské: pašto, örmür-parāči, ossetský, waxī, yidya-munjī; západní: perský a staroperský (Chl. Werba, U. Wien), střeđoperský (Ph. Gignoux, É.P.H.É.), kurdský (H. Eichner, U. Wien);
- germánské: gótský, staroanglický, starohornoněmecký (H. Eichner, U. Wien), starosaský, starofrijský (Th. Klein, hostující na U. Wien);
- řečtina a mykénština (J.-L. Perpillou, Paris-IV-Sorbonne; O. Masson, É.P.H.É.; A. Bartoněk, H. Eichner, M. Peters, H. Schwabl, U. Wien); řecké náboženství (P. Vidal-Naquet, E.H.E.S.S., Paris).
- hetitský a další anatolské jazyky luvijský, lykijský, lýdský a karský (E. Masson, ENS; H. Eichner a Craig Melchert, U. Wien);
- keltské: galský, lepontský a keltiberský (M. Lejeune, É.P.H.É); staroirský (P.-Y. Lambert, É.P.H.É.; Kim McCone, hostující profesor na U. Wien);
- latinský, venetský (M. Lejeune, É.P.H.É); sabelské (H. Eichner, U. Wien);
- litevský (V. Kardėlis a H. Eichner, U. Wien);
- fryžský (M. Lejeune, É.P.H.É.);
- tocharský (G. Pinault, É.P.H.É.; K. T. Schmidt, U. Wien);
- védský (J. Schindler, U. Wien; J. Kellens, Collège de France);

neindoevropské jazyky & obecná lingvistika

- obecná lingvistika (A. Culioli, ENS & U. Paris-VII; W. Dressler, U. Wien);
- etruský (H. Eichner a L. Aigner-Forresti, U. Wien);
- akkadský (E. Masson, ENS);
- hebrejský (M. Hadas-Lebel, ENS);
- syrský (A. Desreumaux, ENS);
- klasický gruzinský (J.-P. Mahé, Institut Catholique de Paris; B. Outtier, CNRS);
- staroturkický (J. R. Hamilton, CNRS).
- čínský (Edwin G. Pulleyblank, hostující profesor na E.H.E.S.S., Paris).

Ve své profesní dráze se Xavier Tremblay věnoval zejména vysokoškolské výuce. V letech 1996–1999 vyučoval avestštinu na École pratique des Hautes Études (É.P.H.É.) v Paříži. V letech 1999 až 2003 působil jako vědecký pracovník Sekce íranistiky (Kommission für Iranistik) Rakouské akademie věd. V roce 2004 zakotvil na univerzitě v Kolíně nad Rýnem, kde vyučoval staré írštinu (2004–2005, 2007–2008), galštinu (2005), avestštinu (2005–2006, 2011), střeđoíránským jazykům (2006–2007), lýdštinu (2008); o ablautu a jmenné slovtvorbě indoevropských jazyků (2008–2009), o jmenných kompozitech (2009) a o srovnávací morfologii baltoslovanských jazyků se zvláštním zřetelem k akcentuaci (2010).

Nejvýraznější stopu zanechal Xavier Tremblay ve svém díle. Publikoval tři monografie: *Pour une histoire de la Sérinde: le manichéisme parmi les peuples et religions d'Asie Centrale d'après les sources primaires* (Wien 2001; kniha získala ocenění Figdorpreis Rakouské akademie věd); *La déclinaison des noms de parenté indo-européens en -ter-* (Innsbruck 2003); *Grammaire comparée et grammaire historique: quelle réalité est reconstruite par la grammaire comparée?* jako součást spisu Gérard Fussman, Jean Kellens, Henri-Paul Francfort & Xavier Tremblay, *Áryas, Aryens et Iraniens en Asie Centrale*, Collège de France, Publications de l'Institut de Civilisation Indienne LXXII (Paris 2005; kniha získala cenu Émila Benveniste de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres). Čtvrtá monografie *Iran maior. Die Erforschung der ostiranischen Sprachen und Kulturen vor der muslimischen Eroberung und ihr Beitrag zum Verständnis des Awesta und des Mazda-yasnisumus*, žel, zůstala jen v rukopise.

Editorsky se podílel na vydání dvou spisů:

Philippe Gignoux, *Noms propres sassanides en moyen-perse épigraphique. Supplément* [1986–2001], édité par Heiner Eichner, Rüdiger Schmitt et Xavier Tremblay, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Iranisches Personennamenbuch Band II, Faszikel 3, Wien 2003.

Éric Pirart & Xavier Tremblay (Hrsg.), *Zarathushtra entre l'Inde et l'Iran. Études indo-iranien-nes et indo-européennes offertes à Jean Kellens à l'occasion de son 65e anniversaire*, Beiträge zur Iranistik XXX, Wiesbaden 2009, Reichert Verlag, pp. xxix–359.

Jako žák Jochi Schindlera a Heinera Eichnera se i Xavier Tremblay detailně věnoval otázkám indoevropské srovnávací gramatiky (1996b; 1999c; 2001c; 2003a; 2004a, d; 2005a, c; 2006d; 2008d; 2010b; 2012a). Nejvíce svých studií však zasvětil různým iránským jazykům či iránské jazykovědě obecně (1997b, d; 1999f, g; 2000c, d; 2001a, b; 2003c; 2004b, c; 2005a, b, d, e, f, i; 2006a, b, c; 2007b, e, f; 2008a, c, d; 2010a), se zvláštním zřetelem k avestštině (1997a, c; 1998a; 1999b, d, e, h; 2000a; 2003b; 2005g, h; 2006b, c; 2007c, g, j; 2008b). Na další příčce žebříčku Tremblayova lingvistického zájmu stály jazyky keltské (1996a; 1999a; 2001d, e; 2002c; 2004e; 2007h) a anatolské (1999h, 2000b; 2004d; 2007c; 2009a). Po dvou studiích věnoval jazykům indoárijským (1998b; 2002b) a řečtině (2002a; 2005c), jediný, ale mimořádně významný článek zasvětil tocharštině a její interferenci s jazyky iránskými (2005f). Nebyla mu cizí ani neindoevropská témata, jak dokazuje článek o starogruzínských pádech (2003d) či aramejských nápisech z Arménie (2007b). Jeho všestranný zájem o Centrální Asii se týkal i výtvarného umění (1999j) a náboženství (2007d).

Každý text Xaviera Tremblaye se opírá o autorovu mimořádnou filologickou a lingvistickou kompetenci v dané problematice, jedinečnou kreativitu a pádnou argumentaci. Prof. José Luis García Ramón, vedoucí Ústavu jazykovědy v Kolíně nad Rýnem, konstatuje: „Je v podstatě nemožné nalézt v jeho práci zbytečné informace a rozhodně není přehnané tvrzení, že se skoro na každé straně jeho díla nachází originální myšlenky, které by vydaly na samostatný článek.“ Ve stejném duchu psal Xavier Tremblay i své recenze, proto stojí zato věnovat jim pozornost. Z tohoto důvodu nejsou v předkládané bibliografii odděleny od článků.

Slibně rozjetá akademická dráha i mezinárodní renomé, jež si nevysoký a poněkud zavalitý Francouz i Kanadčan (byl občanem obou zemí) žijící v Belgii a přednášející v Německu, poctivě odpracoval, dostaly osudovou ránu v roce 2010, kdy se jeho zdravotní stav dramaticky zhoršil. Ačkoliv strávil několik měsíců v nemocnici, ještě se dokázal vrátit k výuce na kolínské univerzitě. Nepřestal také s přípravou dvou ambiciózních projektů. Jeden se týkal šlechtických titulů a označení pro výrazy úcty a společenské funkce v iránských jazycích, druhý si kladl za cíl zpracovat nový slovník avestštiny odpovídající aktuální úrovni iránistiky a indoeuropeistiky.

Současná indoeuropeistika a iránistika ztratily v osobě Xaviera Tremblaye jednu ze svých nejslibnějších a nejtvořivějších osobností. Naštěstí zde zůstává jeho dílo, které bude ještě dlouho sloužit jako zdroj originálních myšlenek. Nezbyvá než doufat, že dosud nepublikované práce se dočkají také svého, ideálně souborného vydání. Případné sebrané spisy dosud publikovaných i nepublikovaných textů Xaviera Tremblaye by představovaly tu nejdůstojnější památku na malého velkého detektiva jazyka z Belgie.

Přehled publikovaných prací

1996

[a] “Études sur le verbe vieil-irlandais I (La classe B·5 de Thurneysen)” und II “(ro-laë et les parfaits *ultima laryngalis*)”, *Études Celtiques XXXI*, 1994 [1996], 151–165.

[b] “Un nouveau type apophonique des noms athématiques suffixaux de l'indo-européen [Apophonica I]”, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris XCI*:1, 1996, 97–145.

1997

- [a] “Numératifs et compréhensifs dans le Vidēvdāt. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes II”, *Studia Iranica* XXVI, 1997, 157–172.
- [b] Rez. zu R. E. Emmerick and Margarita I. Voroběva-Desjatovskaja, *The St. Petersburg Collections*, Corpus Inscriptionum Iranicarum, Part II, Vol. V: Saka. Saka Documents Text Volume III (London 1995), *Die Sprache* XXXVII, 1995 [1997], 117–118.
- [c] Rez. zu Karl Hoffmann & Bernhard Forssman, *Avestische Laut- und Flexionslehre* (IBS LXXXIV, Innsbruck 1996), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCII:2, 1997, 180–184.
- [d] Rez. zu Bhadri Gharib, *A Sogdian Dictionary* (Tehran 1996), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCII:2, 1997, 184–187.

1998

- [a] “Sur *parsui* du Farhang-i-Ōim, *ratu-*, *pərətu-*, *pitu-* et quelques autres thèmes avestiques en *-u-*. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes III”, *Studia Iranica* XXVII, 1998, 187–204.
- [b] Rez. zu Manfred Mayrhofer, *Ausgewählte kleine Schriften, Band II* (Wiesbaden 1997), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCIII:2, 1998, 149–152.

1999

- [a] “Études sur le verbe vieil-irlandais III. Les parfaits à longue en celtique et en germanique”: 1. Teil, *Études Celtiques* XXXII, 1996 [1998], 99–115; 2. Teil, *Études Celtiques* XXXIII, 1997 [1999], 109–142.
- [b] “Jungawestisch *sanaŋ*. Exkursus: Die Herkunft der Intensiva des Typus $\sigma\tau\omega\phi\acute{\omega}\omega$ ”, *Die Sprache* XXXVIII, 1996 [1999], 14–30 [Beiträge zur vergleichenden Grammatik der iranischen Sprachen I].
- [c] “Zum suffixalen Ablaut o/e in der athematischen Deklination des Indogermanischen [Apophonica II]”, *Die Sprache* XXXVIII, 1996 [1999], 31–70.
- [d] “À propos de deux éditions récentes du Yašt XIX (Notes de lecture avestiques I)”, *Die Sprache* XXXVIII, 1996 [1999], 99–131.
- [e] “Addenda et Corrigenda à l’article «À propos de deux éditions récentes du Yašt XIX» (*Sprache* XXXVIII, 99–131)”, *Die Sprache* XXXVIII, 1996 [1999], 249–253.
- [f] “L’étymologie et le sens du théonyme *Txs’yc*”, *Arts Asiatiques* LIII, 1998 [1999], 19–20.
- [g] “Chrétientés englouties : le christianisme en Sérinde”, *Le Monde de la Bible* N° 117, April 1999, 70–74.
- [h] “Controuersia Carica”, *Kadmos* XXXVII, 1998 [1999], 109–124.
- [i] “Ist jungawestisch *nāismī*, *nāist* Präsens oder sigmatischer Aorist?”, in Heiner Eichner & Hans Christian Luschützky (Hrsg.), *Compositiones Indogermanicae in memoriam Jochem Schindler*, Prag 1999, 537–543.
- [j] Rez. zu Pierre Chuvin et al., *Les arts de l’Asie Centrale* (Paris 1999), in *Le Monde de la Bible* CXXII, Oktober 1999, 74.

2000

- [a] “Avestique *ḡayāuruuāñhəm*, *ḡayāurūm* et sogdien $\gamma’r$. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes IV”, *Die Sprache* XXXIX, 1997 [2000], 123–128.
- [b] “Phonology and Philology in a Cuneiform-written Language” (recenzní článek na knihu Craig Melchert, *Anatolian Historical Phonology*, Leiden 1994), in *Archiv für Orientforschung* XLVI–XLVII, 1999/2000, 216–226.
- [c] Rez. zu Werner Sundermann, *Iranian Manichaean Turfan Texts in early publications (1904–1934)*. Photo Edition, Corpus Inscriptionum Iranicarum, Supplementary Series Volume III (London 1996), *Die Sprache* XXXIX, 1997 [2000], 242–245.

- [d] Rez. zu R.E. Emmerick & P. O. Skjærvø, *Studies in the Vocabulary of Khotanese III*, SÖAW DCLI (Wien 1997), *Indo-Iranian Journal* XLIII, 2000, 191–196.

2001

- [a] *Pour une histoire de la Sérinde: le manichéisme parmi les peuples et religions d'Asie entrale d'après les sources primaires*. Sitzungsbericht der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse 690, Wien 2001; pp. VI-337 (cena Figdor Rakouské akademie věd).
- [b] Gérard Fussman, Jean Kellens, Henri-Paul Francfort & Xavier Tremblay, *Āryas, Aryens et Iraniens en Asie Centrale*, Collège de France, Publications de l'Institut de Civilisation Indienne LXXII (Paris 2005; pp. 346); résumé apud Gérard Fussman, "Histoire du monde indien", *Annuaire du Collège de France* 2000–2001, 740–743.
- [c] Rez. zu Wolfgang Meid (Hrsg.), *Sprache und Kultur der Indogermanen. Akten der X. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft, Innsbruck, 22.–28. September 1996* (Innsbruck 1998), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCV:2, 2000 [2001], 122–132.
- [d] Rez. zu Stefan Zimmer, Rolf Ködderitzsch & Arndt Wigger (Hrsg.), *Akten des zweiten deutschen Keltologen-Symposiums, Bonn, 2.–4. April 1987*, Buchreihe der Zeitschrift für Celtische Philologie XVII (Tübingen 1999), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCV:2, 2000 [2001], 241–246.
- [e] Rez. der *Zeitschrift für Celtische Philologie* LI, 1999, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCV:2, 2000 [2001], 246–247.

2002

- [a] Lemma ἔως, τέως in "Chronique d'étymologie grecque VII", *Revue de Philologie* LXXVI, 2002, 121–122.
- [b] Rez. zu Salvatore Scarlata, *Die Wurzelkomposita im Rg-Veda* (Wiesbaden 1997), in *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCVII:2, 2002, 115–128.
- [c] Rez. zu Luran Toorians (Hrsg.), *Kelten en de Nederlanden van prehistorie tot heden* (Löwen 1998), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCVII, 2002, 239–240.

2003

- [a] *La déclinaison des noms de parenté indo-européens en -ter-*, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft CVI, Innsbruck 2003; 216 Seiten (rev. J.-G. Pinault, *Kratylos* 54, 2009, 24–36).
- [b] "Interne Derivation: „Illusion de la reconstruction“ oder verbreitetes morphologisches Mittel? Am Beispiel des Awestischen", in Eva Tichy, Dagmar S. Wodtko & Britta Irslinger (Hrsg.), *Indogermanisches Nomen. Derivation, Flexion und Ablaut. Akten der Arbeitstagung der Indogermanischen Gesellschaft, Freiburg/Breisgau, 19. bis 22. September 2001*, Bremen 2003, 231–259.
- [c] "La résurrection du bactrien: À propos des *Bactrian Documents*" (Rezensionsaufsatz von: Nicholas Sims-Williams, *Bactrian Documents*, Oxford 2000), *Indo-Iranian Journal* XLVI, 2003, 119–133.
- [d] "Das altgeorgische Kasusinventar in strukturalistischer Sicht", *Le Muséon* CXVI, 2003, 377–394.

2004

- [a] "Die Ablautstufe des Lokativs der akrostatischen Nomina. Apophonica III", in Adam Hyllested, Anders Richardt Jørgensen, Jenny Helena Larsson & Thomas Olander (Hrsg.), *Per Aspera ad Asteriscos, Studia Indogermanica in honorem Jens Elmegård Rasmussen*, Innsbruck 2004, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft CXII, 573–591.
- [b] "La toponymie de la Sogdiane et le traitement de *xθ et *fθ en iranien. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes VII", *Studia Iranica* XXXIII, 2004, 113–149.
- [c] Rez. zu Dieter Weber (Hrsg.), *Iranian Manichaean Turfan texts in publications since 1934. Photo Edition*, Corpus Inscriptionum Iranicarum, Supplementary Series Volume IV (London 2000), *Die Sprache* XLIII, 2002/2003 [2004], 233–237.

- [d] Rez. zu Onofrio Carruba & Wolfgang Meid (Hrsg.), *Anatolisch und Indogermanisch. Akten des Kolloquiums der Indogermanischen Gesellschaft, Pavia 22.–25. September 1998*, Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft C (Innsbruck 2001), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCIX:2, 2004, 124–141.
- [e] Rez. zu Patrizia de Bernardo-Stempel, *Nominale Wortbildung des älteren Irischen: Stammbildung und Derivation*, Buchreihe der Zeitschrift für Celtische Philologie XV (Tübingen 1999), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* XCIX:2, 2004, 215–236.

2005

- [a] “Grammaire comparée et grammaire historique : quelle réalité est reconstruite par la grammaire comparée ?”, in Gérard Fussman, Jean Kellens, Henri-Paul Francfort & Xavier Tremblay, *Āryas, Aryens et Iraniens en Asie Centrale*, Collège de France, Publications de l’Institut de Civilisation Indienne LXXII, Paris 2005; 21–195 & 335–346.
- [b] “Die Bildung des chotansakischen agentiven Präteritums. Beiträge zur vergleichenden Grammatik der iranischen Sprachen IX”, in Nikolai N. Kazansky (Hrsg.), *Ир̄д̄ā mānasā, Сборник статей к 70-летию со дня рождения профессора Л.Г. Герценьберга*, *Studies presented to Professor Leonard G. Herzenberg on the occasion of his 70–birthday*, Российская академия наук, Институт лингвистических исследований, St. Petersburg, Nauka, 2005, 75–80.
- [c] “*Chalcographie* : Sur χαλκός, lit. *geležis* et turc *qoruyžin*”, *Historische Sprachforschung* CXVII, 2004 [2005], 238–248.
- [d] “Iranian Historical Linguistics in the Twentieth Century” [1. Teil], *Friends and Alumni of Indo-European Studies Bulletin, University of California at Los Angeles* XI:1, September 2005, 1–23; [2. Teil] XIII:1, Fall 2008, 1–51.
- [e] “Bildeten die iranischen Sprachen ursprünglich eine genetische Familie oder einen Sprachbund innerhalb des indo-iranischen Zweiges? Beiträge zur vergleichenden Grammatik der iranischen Sprachen V”, in Gerhard Meiser und Olav Hackstein (Hrsg.), *Sprachkontakt und Sprachwandel, Akten der XI. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft* (17.–23. September 2000, Halle an der Saale), Wiesbaden, Ludwig Reichert, 2005, 673–688.
- [f] “Irano-Tocharica et Tocharo-Iranica [Contributions towards a Comparative Grammar of Iranian Languages X]”, *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* LXVIII, 2005, 421–449.
- [g] Rez. zu Javier Martínez [García] & Michiel de Vaan, *Introducción al Avéstico* (Madrid 2001), in *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* C:2, 2005, 144–145.
- [h] Rez. zu Michiel de Vaan, *The Avestan Vowels* (Amsterdam 2003) [Notes de lecture avestiques III], in *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* C:2, 2005, 145–173.
- [i] Rez. zu Georg Morgenstierne, *A New Etymological Vocabulary of Pashto* (Beiträge zur Iranistik XXIII, Wiesbaden 2003), in *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* C:2, 2005, 173–184.

2006

- [a] “Ostiran vs. Westiran: Ein oder zwei Iran vor der islamischen Eroberung ?”, in Heiner Eichner, Bert Fragner, Velizar Sadovski & Rüdiger Schmitt (Hrsg.), *Iranistik in Europa – gestern, heute, morgen*, Sitzungsbericht der Österreichischen Akademie der Wissenschaften DCCXXXIX, Wien, 2006, 217–239.
- [b] “Sogdien et Avesta. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes VIII”, in Matteo Comparetti, Paola Raffetta & Gianroberto Scarcia (Hrsg.), *Ērān ud Anērān, Studies Presented to Boris Il’ič Marshak on the Occasion of His 70th Birthday*, Venedig, Libreria Editrice Cafoscari-na, 2006, 621–632.
- [c] “Ist die Aktivendung 3Pl -āra in einigen ostiranischen Sprachen inneriranische Entwicklung oder indogermanisches Erbe? (mit einem Exkurs über die athematischen Endungen des Chware-

smischen). Beiträge zur vergleichenden Grammatik der iranischen Sprachen VI”, *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft* LXII, 2002 [2006], 259–287.

- [d] “Zum Narten-Aorist. Apophonica IV”, in Günter Schweiger (Hrsg.), *Indogermanica, Festschrift für Gert Klingenschmitt. Indische, iranische und indogermanische Studien dem verehrten Jubilar dargebracht*, Taimering, Schweiger Verlag für Wissenschaft und Technik, 2005 [2006], 637–664.

2007

- [a] “Kanjakī and Kāšyarian Saka. Contributions towards a Comparative Grammar of Iranian Languages XI”, *Central Asiatic Journal* LI:1, 2007, 63–76.
- [b] “Les inscriptions araméennes d’Arménie (IIe siècle avant - IIe siècle après J.-C.)” (+ Jean-Pierre Mahé) & “L’écriture moyen-persé et pehlevie”, in Claude Mutafian (Hrsg.), *Arménie. La magie de l’écrit*, Paris, Éditions d’art Somogy, 2007, 24–25.
- [c] “Le pseudo-gâthique. Notes de lecture avestiques II”, in Antonio Panaino & Andrea Piras (Hrsg.), *Proceedings of the Fifth Conference of the Societas Iranologica Europaea, held in Ravenna, 6–11 October 2003*, Band I *Ancient & Middle Iranian Studies*, Mailand, Mimesis, 2006 [2007], 233–281.
- [d] “The Spread of Buddhism in Serindia: Buddhism among Iranians, Tocharians and Turks before the 13th. Century”, in Ann Heirman & Stephan Peter Bumbacher (Hrsg.), *The Spread of Buddhism*, im *Handbuch der Orientalistik*, Achte Abteilung: Zentralasien (hrsg. v. Denis Sinor & Nicola Di Cosmo), Band XVI, Leyden, Brill, 2007, 75–129.
- [e] “Yasna 44, 12. Notes de lecture avestiques IV”, *Indo-Iranian Journal* XLIX, 2006 [2007], 305–318.
- [f] Rez. zu Pierre Briant, *Darius dans l’ombre d’Alexandre* (Paris 2003), in *Revue d’études anciennes* CIX, 2007, 381–383.
- [g] Rez. zu Jean Kellens, *Le ratauuō vīspe mazišta (Yasna 1.1 à 7.23, avec Visprad 1 et 2). Études avestiques et mazdéennes I*, in der *Orientalistischen Literaturzeitung* CII: 6, 2007, Sp. 756–760.
- [h] Rez. der *Zeitschrift für celtische Philologie* LIII, 2003, *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* CII:2, 2007, 42–44.
- [i] Rez. zu Fred C. Woudhuizen, *Selected Luwian Hieroglyphic Texts* (Innsbrucker Beiträge zur Kulturwissenschaft Sonderheft CXX, Innsbruck 2004), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* CII:2, 2007, 253–254.
- [j] Rez. zur Karl Hoffmann & Bernhard Forssman, *Avestische Laut- und Flexionslehre, 2., durchgesehenen und erweiterten Auflage* (IBS CXV, Innsbruck 2004), *Bulletin de la Société de Linguistique de Paris* CII:2, 2007, 242–245.

2008

- [a] “Les prétendus cas de traitement persé des prépalatales suivies de waw en ossète et l’évolution de la séquence *sf dans les langues iraniennes. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes XIII”, in Marianne Volkart, Brigitte Huber & Paul Widmer (Hrsg.), *Chomolangma, Demawend und Kasbek, Festschrift für Roland Bielmeier*, Beiträge zur Zentralasienforschung XIII, Halle/Saale, International Institute for Tibetan and Buddhist Studies, 2008, 561–575.
- [b] “Le Yasna 58 *Fšušō Maθra Hađaoxta* [Notes de lecture avestiques V]”, *Annuaire du Collège de France* CVII, 2006–2007 [2008], 683–693.
- [c] “Textos maniqueos persas, partos y sogdicos”, in Fernando Bermejo Rubio & José Montserrat Torrents (Hrsg.), *El maniqueísmo. Textos y fuentes*, Colección Estructuras y Procesos, Serie Religión, Editorial Trotta, Barcelona 2008, 267–279, 283–294, 300–311, 325–334.
- [d] “Les prépalatales indo-européennes devant dentale en iranien. Essais de grammaire comparée des langues iraniennes XIV”, in Éric Pirart und Xavier Tremblay (Hrsg.), *Zarathushtra entre l’Inde et l’Iran. Études indo-iraniennes et indo-européennes offertes à Jean Kellens à l’occasion de son 65e anniversaire*, 327–359.

2009

- [a] “Die thematischen Wurzelpräsentia im Hethitischen. Die indogermanischen Konjugationen im Anatolischen I”, in Rosemarie Lühr & al. (Hrsg.), *XII. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft vom 11. bis 16. Oktober 2004 in Krakau*. Wiesbaden: Reichert 2009, 478–512.

2010

- [a] (+ Henri-Paul Francfort) “Le toponyme sumérien *Marhaši* et la Civilisation de l’Oxus”. *Iranica Antiqua* 45, 2010, 51–224.
- [b] “Jenseits Schindlers? Die Bedeutung der drei Wurzelnomina-Ablauttypen. Apophonica VI”, *MSS LXIV*, 2004(2010), 181–221.

2011

- [a] “Zur Erschließung der Bedeutung der drei Wurzelnominaablaute (e/ø, o/e, ē/e). Apophonica VI bis”, in Thomas Krisch & Thomas Lindner (Hrsg.), *Historischer Sprachvergleich und linguistische Theorie: Indogermanistik und allgemeine Sprachwissenschaft im Dialog, XIII. Indogermanische Fachtagung*, Wiesbaden: Reichert 2011, 578–584.

2012

- [a] “Zum Begriff „Nartensystem“. Apophonica V”, in David Stifter & Velizar Sadovski (Hrsg.), *Iranistische und indogermanistische Beiträge in memoriam Jochem Schindler (1944–1994)*, Wien, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Philosophisch-Historische Klasse 832, 2012, 419–444.

Elektronické publikace

« Austria. ii. Iranian studies in ~ », *Encyclopaedia Iranica, Supplementary volume-A*, New York <<http://www.iranicaonline.org/articles/austria-ii-iranian-studies-in-2>>

Nevydané práce

- *1. *Iran maior. Die Erforschung der ostiranischen Sprachen und Kulturen vor der muslimischen Eroberung und ihr Beitrag zum Verständnis des Awesta und des Mazdayasnismus*. In Graz unter den Grazer Vergleichenden Arbeiten, ed. Christian Zinko (105 pp.).
- *2. “L’indo-iranien”, “L’indo-aryen ancien et moyen”, “Les langues dardes et nouristanies” et “Les langues iraniennes” (48 pp.), in Sylvain Auroux (Hrsg.), *L’encyclopédie des sciences du langage*, Band III: Djamel Kouloughli & Alain Peyraube (ed.), *Dictionnaire des langues*, Paris.
- *3. “L’origine des suffixes -ā- et -ē- du prétérit baltique”, in Wojciech Smoczyński (ed.), *Colloquium Pruthenicum Tertium*, Kraków.
- *4. “Irano-Tocharian contacts”, *Encyclopaedia Iranica*, Volume XI, New York (9 pp.).
- *5. “Kanjakī”, *Encyclopaedia Iranica*, Volume XI, New York (2 pp.).
- *6. “Iranian Historical Linguistics in the Twentieth Century” [Vol. 3], *Friends and Alumni of Indo-European Studies Bulletin, University of California at Los Angeles* (20 pp.).
- *7. “Das Christentum in den iranischen Ländern bis zum XIII. Jahrhundert anhand der syrischen Quellen und der einheimischen Schriftdenkmäler”, in Werner Seibt (Hrsg.), *Die Entstehung der kaukasischen Alphabete*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien (37 pp.).
- *8. “Epigraphie iranienne et d’Asie Centrale” in *Guide de l’Epigraphiste*, 4. Auflage, Paris.
- *9. “Comme les montagnes, comme l’abîme : Deux étymologies grecques”, in Charles de Lambertier (ed.), Πολύμητις. *Mélanges offerts à Françoise Bader*, Louvain: Peeters 2012 (7 pp.).
- *10. “Zur Anwendbarkeit quantitativer Argumente und automatischer Analyseverfahren auf die Sprachvergleichung. Unter besonderer Berücksichtigung des Indoiranischen. Beiträge zur vergleichenden Grammatik der iranischen Sprachen XII”, in Mathias Fritz (Hrsg.), *Morphologie*

und digitale Welt. Internationale Fachtagung an der Freien Universität Berlin, 7. und 8. Juli 2006, Innsbruck (51 pp.).

- *11. "The morphology of Iranian", in Matthias Fritz & Jared S. Klein (eds.), *Comparative Indo-European Linguistics, An International Handbook of Language Comparison and the Reconstruction of Indo-European*. Berlin: Mouton de Gruyter (von Herbert Ernst Wiegand herausgegebenen Reihe *Handbücher für Sprach- und Kommunikationswissenschaft*).
- *12. "Les daēuuas vus du Pamir et d'Israël. Naïves réflexions sur des faits bien connus. Notes de lecture avestiques VI" und "Conclusion", in Éric Pirart und Philippe Swennen (ed.), *Démons iraniens, Colloque international tenu à Liège*, Bibliothèque de la Faculté de Philosophie et Lettres de la Faculté de Liège, Genève, Droz (30 & 9 pp.).
- *13. "Les langues d'Asie Centrale aux époques hellénistique et kouchane au carrefour des cultures écrites araméenne, grecque et indienne", in Maria Stenou (ed.), *Rencontres interculturelles dans l'Orient hellénisé*, Actes du Colloque international organisé au Palais de l'Unesco.

Poděkování:

Článek vznikl pod záštitou grantu P406/12/0655 Grantové agentury České republiky. Vzpomínka na Xaviera Tremblaye se mj. opírá o nekrology jeho učitele, prof. Heinera Eichnera, a vedoucího jeho kolínského pracoviště, prof. José Luise García Ramóna, které jsou dostupné na serveru TITUS frankfurtské univerzity:

<http://titus.uni-frankfurt.de/personal/galeria/tremblay_jlgr.pdf>

<http://titus.uni-frankfurt.de/personal/galeria/tremblay_he.pdf>

Václav Blažek

<blazek@phil.muni.cz>

Bibliografie Oldřicha Lešky (1927–1997)*

Sestavily Zlata Lešková a Růžena Šišková

1949

Russkij jazyk. Učebnice pro IV. třídu středních škol. Praha: Státní nakladatelství (spoluautor).

Ruština LKR. Učebnice pro lidové kursy ruštiny 1949. Praha: Svět sovětů (spoluautor).

Z metodického semináře filosofické fakulty Karlovy university v Praze. *Ruština v škole* [Bratislava] 2, č. 3, 57–59.

1950

Russkij jazyk. Učebnice jazyka ruského pro 1. třídu gymnasií a výběrových odborných škol. Praha: Státní nakladatelství (spoluautor).

Ze sovětské lexikografie. *Slavia* 20, 114–121 (zpráva o slovníku D. N. Ušakova, S. I. Ožegova et al.; spoluautoři O. Man a J. Sedláček).

1951

Přehled ruského tvarosloví. Pomocná kniha pro školy II. cyklu. Praha: Státní nakladatelství učebnic (B. Havránek s O. Leškou a M. Zatovkaňukem; 2. vyd. 1952, 11. vyd. 1962).

* První verze bibliografie vyšla v Časopise pro moderní filologii 79, 1997, 118–128.